

16/II 1957

Estnisk bemärkelsedag

Det estniska nationalrådet, med huvudsäte i Stockholm, högtidlighåller i dagarna sin tioåriga tillvaro. Rådet, som innesluter representanter för skilda estländska partier och grupper, har till främsta syfte att verka för återupprättandet av ett fritt Estland, men arbetar över huvud för demokratins, frihetens och den nationella självbestämningens idéer och alltså mot kommunismen, som i vår tid är dessa idéers främsta motståndare. Genom att samla esterna i forskningsringen och genom att sprida kunskap om Estlands historia och dess läge under det ryska förtrycket har rådet gjort betydande insatser inte bara för den estniska nationalsaken, utan också för de fria folkens upplysning och motståndsvilja.

Ty Estland hör till de länder, de många länder, vilkas öden är och måste vara bestämmande för västerländsk opinion. De tre små baltiska staterna blev självständiga efter det första världskrigets slut, de utlovades frihet och fred i en rad av Ryssland undertecknade traktater, de tvangs under hot till svåra eftergifter efter det andra världskrigets utbrott, de undertrycktes fullständigt på sommaren 1940. Den varning detta innebar för andra i Rysslands — och det dåvarande Tysklands — närhet levande folk underströks i riksdagen av en man som tyvärr senare blev en av den ryska erövringens försvarare. "Tre förut självständiga stater har likviderats på några dagar", förklarade Östen Undén i första kammaren den 16 augusti 1940. "Den skenbara frivilligheten kan inte bedraga någon iakttagare. Vi vet numera alltför väl hur en sådan yttre frivillighet skapas... De återstående småstater i Europa som ännu är fria har fått en lärorik åskådningslektion genom att bevittna den taktik som använts mot de baltiska staterna." Hellre strida för att rädda sin själ än att steg för steg förlora friheten, det blev summan av resonemanget. Men för balterna fanns 1939—1940 knappast detta val; de var alltför underlägsna och de saknade allierade som snabbt kunde komma till deras hjälp.

Baltikums behandling efter erövringen har varit ohygglig. Det beräknas att nära tio procent av den till en dryg miljon uppgående befolkningen i Estland mördats eller deporterats. Bland de likviderade är det stora flertalet ledande inom olika områden, politik, vetenskap,

räcktoreningsrörelse. Nästan alla de som under självständighetstiden varit statschefer i Estland blev bortförda till Sibirien under åren 1940 och 1941; den ende överlevande är August Rei, nu ordförande i nationalrådet, som från ungdom till ålderdom verkat för sitt lands upprättande, uppehållande och återupprättande. De ester som är flyktingar i fria länder be-

räknas nu till omkring 80 000, vilket motsvarar nära tio procent av den estniska befolkningen i Estland.

Förhållandet mellan Sverige och det fria Estland — flyktingarnas Estland — är särpräglat inte bara på grund av den historiska traditionen och de starka förbindelserna under självständighetstiden. Esterna, omkring 20 000, är den största gruppen av politiska flyktingar i Sverige, och i Sverige bor flera estniska flyktingar än i något annat land. Av de estniska flyktingarna i Sverige torde mellan hälften och två tredjedelar numera ha svenskt medborgarskap. Esterna är med framgång verksamma inom svenskt arbetsliv, till stor del som fabriksarbetare; många har blivit läkare, ingenjörer, lärare och arkitekter. Några slitningar i relationerna till den estniska folkgruppen har under senare år inte förekommit. Flyktingarna är, vare sig

de blir svenska medborgare eller inte, välkomna i vårt land.

För de flesta ester i Sverige är tron på ett oberoende Estland, på en frigörelse av Estland, levande. På vissa håll bland dem ser man sannolikt ett storkrig som ett medel att återvinna friheten. Om vi svenskar vore i samma läge, skulle säkert många av oss också tänka så; nu är det omöjligt för oss, ett exempel på hur nationalkänslan och det nationella intresset påverkar det politiska perspektivet. Men vi kan hoppas att esterna, liksom andra undertryckta folk, en gång skall bli fria, och vi kan i någon mån hjälpa dem genom medkänsla, respekt och ideellt likaväl som materiellt understöd i forskningsringen. Dessa ester fyller en stor uppgift genom att, vid sidan av sitt goda arbete i vårt land, verka för nationell frigörelse i tecknet av demokrati, fördragsamhet och frihet. De fyller också en uppgift genom att upplysa oss om vad det kommunistiska tyranniet innebär, genom att påminna oss om frihetens värde. Det är inte en stor tröst för dem som förlorat sitt land, men vi har ändå skäl att tala om att vi hoppas som de, är dem tacksamma och känner med dem.